

Szende Tamás

A magyar grammatika tanítása francia környezetben*

1. A hungarológia kiterjedt európai hálózatában fontos helyet foglal el Franciaország, ahol az 1930-as évek óta folyik rendszeres és színvonalas magyaroktatás. Nyelvünk tanulmányozása a hagyományos finnugrisztika és az uráli összehasonlító nyelvészet keretében épült ki, és sokáig annak egyszerű segédelemeként működött. Munkahelyemen, az INALCO-n (*Institut National des Langues et Civilisations Orientales* = Keleti Nyelvek és Civilizációk Egyeteme), a Közép- és Kelet-Európa tanszéken jött létre a hungarológiai szakcsoport, amely jelenleg 5 éves, állami diplomával járó magyar nyelvi, irodalmi és kultúrtörténeti képzést nyújt. A tanszéken finn és észt szak is működik. A három oktatási ciklus (Dulco, Licence, Maîtrise) befejezése után hallgatóink doktori program keretében folytatják tanulmányaikat.

Mint ahogy 2001 augusztusában, az V. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus „A magyar mint idegen nyelv – a magyar mint kisebbségi nyelv (a magyar nyelv- és kultúraelsajátítás kérdései)” szekciójában már részletesen beszámoltam az intézményünkben folyó hungarológiai tevékenységről, a tudományos munkáról, az oktatás-kutatás eszközrendszeréről, e helyütt csak arra utalnék, hogy igen heterogén nyelvi-szakmai előéletű, érdeklődésű és motivációjú tanulógarda igényeinek kell megfelelnünk.

Több mint 100 magyarul tanulni vágyó hallgató fordul hozzánk évente. Foglalkozás szerinti megoszlásuk jelzi a kor igényeit: fokozatosan szűkül a hagyományosan filológus beállítottságú hallgatói réteg. A második vagy harmadgenerációs, Franciaországban született, nem ritkán élemedett korú hallgatókon kívül azonban egyre nagyobb számban iratkoznak be hozzánk a térség iránt érdeklődő – magyar gyökerekkel nem rendelkező – szakemberek (jogászok, közgazdászok, politológusok, katonatisztek), akik gyakran több nyelv birtokában fognak a magyar nyelv elsajátításához, de van fiatal magyarországi és erdélyi hallgatónk is. Az ő esetükben munkánk főként az anyanyelvi tudat erősítését jelenti, hiszen a hibridizáció legkülönbözőbb fokozatai – a francia gondolkodásmódnak a magyar nyelvi kifejezésben történő felbukkanása – náluk is megfigyelhetők.

2. A továbbiakban a magyar nyelvtan tanításáról adok vázlatos ismertetést, értékelést. A rövid körképben beszámolok arról a nemrégiben megjelentetett tankönyvről, amely a magyar szakos képzés nyelvtani megalapozását szolgálja egyetemün-

kön (T. Szende – G. Kassai: *Grammaire fondamentale du hongrois*. Langues & Mondes – L’Asiathèque, Paris, 568 p.).

A leíró magyar nyelvtanra négy éven át hetente összesen másfél óra (előadás és szeminárium) jut. A szakot lezáró ötödik év (*maîtrise*) már nem szerepeltet a programban rendszeres nyelvtanoktatást. A 8 szemeszter (szemeszterenként 13 tanítási hét) alatt igyekszünk áttekinteni a mai magyar nyelv teljes rendszerét. A képzés során a hagyományos hangtani, alaktani és mondattani vizsgálatok mellett szóba kerülnek nyelvhelyességi, stilisztikai, szövegtani problémák, megismertetjük az alapvető nyelvészeti kiadványokat, s a viták során teret adunk az általános nyelvészet főbb kérdéseinek is.

Kassai György kollégámmal olyan áttekinthető tagolású, önálló tanulásra is alkalmas egyetemi tankönyvet kívántunk a tanulók kezébe adni, amely tekintetbe veszi a francia nyelv sajátos jegyeit és az adott nyelvet beszélő közösség szokáskultúráját. Gyakorlati céllal készített leíró nyelvtanunk átfogó képet kíván nyújtani azokról a szabályokról, melyeknek segítségével a szövelemek szavakká, a szavak mondatokká kapcsolódnak a szinkrón magyar nyelvhasználatban. Nem új nyelvleírásról, hanem sajátos műfajról: kezdőknek, középhaladóknak és haladóknak szánt közve-títő munkáról van szó.

3. Az elmúlt évtizedekben jelentős ismeretek halmozódtak föl az intenzív magyar–francia kontrasztív kutatásoknak köszönhetően. Aurélien Sauvageot *Esquisse de la langue hongroise* és *Premier livre de hongrois*, valamint Nyéki Lajos *Grammaire pratique du hongrois d’aujourd’hui* című kiváló munkái a francia nyelv prizmáján keresztül, a művelt francia olvasó ismeretanyagára támaszkodva vizsgálják, érzékelik a magyar nyelvet, és számos figyelemre méltó összefüggést hoztak felszínre. Ezek tehát olyan komoly előzmények, amelyek nélkül nehezen lett volna elképzelhető gyakorlati tankönyvünk elkészítése.

Kollégámmal felhasználtuk mindazokat a módszertani tapasztalatokat, amelyeket a magyar mint idegen nyelv tanítása, nyelvkönyvek (*Le hongrois sans peine*, *Le hongrois tout de suite*) szerkesztése és a szótárírás (*Magyar–francia szótár*) során szereztünk. Szótár, nyelvkönyv és nyelvtan egymást kiegészítve, feltételezve, segítve írja le a nyelvet. A szótár a nyelvi elemeket egymástól elszigetelten tárgyalja, de ezt szemantikai, pragmatikai, stilisztikai, szintaktikai információk segítségével teszi. A nyelvkönyvek mondatait is szükségszerűen a grammatikai előrehaladás inspirálja. Amit e munkák elválasztanak, leckékre bontanak, késleltetnek, az a nyelvtanban ömlesztve egy helyre kerülhet.

Ez alkalommal figyelmünk tehát a grammatikai ismeretek rendszerezésére, megértetésére összpontosulhatott, de mind a nyelvpedagógia, mind a lexikográfia arra intett bennünket, hogy a felesleges magyarázatok helyett olyan egyértelmű pél-

dák illusztrálják a jelenségeket, funkciókat, amelyekkel valós szituációkban, élőnyelvi megnyilatkozásokban is találkozhat a tanuló.

Minden ilyen tárgyú munka szerkesztésekor alapvetően fontos annak tisztázása, hogy az egyre-másra megjelenő új oktatócsomagok, „központi” tananyagok mellett van-e szükség helyi kiadványra. Felvetendő: az adott megközelítés, keret mennyire képes új eredményeket hozni.

Felfogásunk szerint a magyar nyelv tanulását gátló nyelvi interferencia-jelenségek és a negatív transzferből adódó tévedések szükségessé teszik a kifejezetten egy nyelvterület számára készített nyelvtanokat. Hiszen a nyelvek autonóm és többé-kevésbé érintkező rendszerekként is bemutatathatók, leírhatók.

4. A nyelvtani anyag tervezésekor, szelektálásakor, a jelenségek és részrendszerek szembeállításakor a francia nyelvi tudatra és a leggyakoribb grammatikai nehézségekre, tévedésekre alapozunk, mindemellett fokozottan ügyelünk a nyelvészeti és nyelvpedagógiai szempontok kiegyensúlyozott érvényesítésére. Tény ugyanis, hogy a korábban megjelentetett munkákkal nehezen boldogultak nem nyelvész beállítottságú hallgatóink.

Hozzáteszem: nem emlékszem olyan egyetemistára, aki kizárólag a nyelvtani rendszert óhajtotta volna elsajátítani nálunk; a vonzerő a használható nyelvismeret és a kultúra.

A forrásnyelvi környezetből adódó konfliktus-pontok feloldását tűztük ki tehát legfőbb célként, s úgy érezzük, hogy a végeredmény különösebb szakmai előélet, nyelvészeti-terminológiai tanulmányok nélkül, a középiskolából hozott nyelvtani alapismeretekkel is megérthető.

Ahogy munkánk nem fedi a teljes nyelvi valóságot (statisztikailag alulreprezentált jelenségekkel például nem foglalkozunk: az *-é* birtokjel *-i* többesjellel megterhelt többes száma (*fiaméi*) az anyanyelvű használó számára is problematikus, így nem fejtjük ki részletesen; de nem térünk ki a zárt *ë* hangra sem), nem vállalkozik a két nyelv teljes körű kontrasztív vizsgálatára sem. A nyelvi tények kommentálásakor nem állítunk szembe mindent a francia nyelvi gondolkodás logikájával, és nem adjuk meg minden jelenség lehetséges francia ekvivalensét.

A magyarázatok mérsékelt kontrasztivitását ellensúlyozza a fordítás, amely hozzásegít számtalan szerkezeti különbség és egyezés feltárásához, az elemek elrendezésének, logikájának a megértéséhez, az igeidők hiányából fakadó nehézségek megértéséhez, és elsőrendű eszköz annak felismeréséhez, hogy hol morfémát, hol szót, hol szócsoportot, hol mondatot, hol szövegegységet fordítunk, valamint hogy bizonyos magyar struktúrák – Klaudy Kinga kifejezésével szabadon élve – „barátságatlanul” viselkednek a francia nyelvvel szemben. A magyar nyelv számos olyan szerkezeti tulajdonságot kódol morfémákkal, amelyet a francia szintaktikailag fe-

jez ki. A beszélő egy szóba tömöríti azt, ami franciául hosszú kifejezés: *ültömben* 'pendant que j'étais assis', *érezni* 'on peut le sentir'. Máskor a pontosabb ekvivalencia a mondat, sőt a szöveg szintjére kerül át: *bélyeget csak vett* '(j'espère bien qu') il a acheté des timbres (ce serait la moindre des choses)', *bélyeget csak vett* 'des timbres, il en a seulement acheté (il n'en a jamais vendu)'.

Közhelyszámba megy, hogy kontrasztív perspektívában minden nyelv sűrít és felesleget termel, és hogy minden nyelvi szinten hiányok és többletek keletkeznek.

De azt hiszem, igaz az is, hogy a másik nyelvben ismeretlen „plusz és mínusz” kategóriák, struktúrák néha kisebb gondot okoznak, mint a hamis barátok, a grammatikai *faux-amis*-k, amikor nem pusztá szójelentések, hanem működési szabályok, használati tartományok térnek el többé-kevésbé egymástól.

Hallgatóink következetesen kerülnek az ún. „ható” igét, amelyet amúgy nem is olyan könnyű igeiként bemutatni, és párba állítani az eltérő szemléletű francia *pouvoir* segédigével. Az sem lehet véletlen, hogy francia anyanyelvű diákjaink gyorsan elsajátítják a magyar főmondati felszólító módot, de nem mernek élni a mellékmondati imperatívusszal (amit joggal tartanak kötőmódnak, használatának egyes esetei ugyanis kapcsolatba hozhatók a franciával), mert hamar ráébrednek arra, hogy mégis egészen más, mint a francia 'subjonctif'.

A kérdést némileg leegyszerűsítve azt is mondhatnám: az alaptag jelentésszerkezetéhez szervesen illeszkedő igei, névszói vonzatok rögzítése is számos esetben egyfajta 'faux-ami' probléma: sokszor eltérnek, gyakorta hasonlítanak, valójában mégsem egyeznek a vonzatstruktúrák. Ezért a nyelvtant viszonylag terjedelmes vonzatszótár egészíti ki.

5. A két nyelv explicit magyarázatok, illetve fordítás révén történő egybevetése óhatatlanul analógiákat is felszínre hoz.

Könyvünkben kitüntetett figyelmet szentelünk mindazon szószint alatti és szószint feletti elemeknek, amelyek szemantikai egységként működnek. Az önálló szó és a képző közötti átmeneti kategóriák megvilágításához jó párhuzamot kínál a forrásnyelv. A szóalkotás tárgyalása során nem árt hivatkozni az elvonással, rövidüléssel létrejött összetételi előtagok (*tévhit, téveszme, gyógyszer, gyógyvíz*) és a franciában használatos prefixumok (*rétro* 'vissza': *rétroactif, rétrospective; post* 'utó': *postnatal, postproduction* stb.) azonos természetére. A denominális nomenképzők kapcsán pedig érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy a francia nyelv is számtalan lehetőségét ismeri a kicsinyítésnek: *-ard (faible – faiblard), -elet (aigre – aigrellet), -aud (court – courtaud)* stb.

A szóképzés vizsgálatánál mindig jelezzük, hogy a termékenység és a gyakoriság itt is, ott is mennyire különböző kategóriák. Hasznos utalni arra, hogy a franciában sem lehet mindig eldönteni, hol van a tő és a toldalék határa, hogy a képző

nem a szóhoz, hanem annak valamilyen csonka, atipikus (-*et: agnelet, -iner: pleuviner*) történetileg kialakult formájához vagy olyan latin-görög tőhöz járul, amely nem használatos önálló szóként (*céc-ité*).

Az igezőtők gazdag szemantikai tartalma és jelentésmódosító szerepe kapcsán könnyen bizonyítható, és nem utolsósorban didaktikai támpontot ad, ha arra utalunk, hogy az igei prefixum sok fejtörést okozó poliszémiája a franciában is létező jelenség: *recopier* ('újra'), *revenir* ('vissza'), *recouvrir* ('teljesen').

6. A magyarországi monográfiák, folyóiratok kiapadhatatlan forrásai tevékenységünknek. Az otthoni leíró nyelvtanok – a nyelvi rendszer ismertetésekor – értelem-szerűen átsiklanak olyan jelenségek fölött, amelyeknek leírása, részletezése nélkül nehezen képzelhető el a nyelvtan tanítása idegen földön. A jelzői helyzetben álló *ez/ az* mutató névmás sajátos viselkedésére például igen kurtán utalnak a hazai nyelvtanok. É. Kiss (81-82) csak futólag említi – a mutató névmás érdekességeként –, hogy módosítóként megkapja az általa módosított főneves kifejezés toldalékait. Az így megfogalmazott szabály nem igazítaná el kellőképpen az idegen ajkú tanulót. Keszler (165-168) is röviden szóba hozza, hogy itt más jelzős szintagmától eltérően számbeli és esetbeli egyeztetés is van: *azt a fiút, azokat a fiúkat*. De egyik könyv sem beszél a névszói alaptaghoz járuló névutó egyeztetéséről: *az után a fiú után / azok után a fiúk után*, és arról sem, hogy ilyen szerkezetben – meghatározott körülmények között – a mutató névmás rövid alakra is válthat: *e mellett a fiú mellett / a mellett a fiú mellett*.

Ahogy a szépirodalomnak, a nyelvtannak is vannak nehezen befogadható műfajai. Az elmélet nem minden esetben alkalmas arra, hogy az egyes jelenségeket meg is tanítsuk. Az eddigi kutatások nem adnak kielégítő segítséget az alanyi és tárgyias igeragozás megértéséhez. A nyelvtanok által kínált logikai-szemantikai megközeletés nem vezet eredményre. A kaotikusnak tűnő rendszer riadt hallgatói elutasítása Ignótus „Akasszanak fel, ha értem!” frappáns mondatát juttatja eszünkbe. Tapasztalataink szerint e területen egyedül az explicit formai elhatárolások, szabályszerűségek taníthatók (*mindent értek / mindegyiket értem; valakit látok / valamelyiket látom*).

Poszítív példaként említeném, hogy a korábban nem kellőképpen előtérbe állított léigés + határozói igeneves (*meg vagyok hívva, az ügy el van intézve* típusú) állapotot, állapotváltozást kifejező szerkezetet, illetve a magyar mellékmondat idő- és módviszonyait igen részletesen – és számunkra jól használható módon – tárgyalja a most megjelent Keszler-grammatika.

Az említett hazai nyelvtanoknál sokkal részletesebben foglalkozunk a névutók funkcióival, fajtáival. Jóllehet javarészüik egyszerű nominatívusszal működik (*egy óra múlva, a gyerekek közül*), az ún. ragvonzó névutók, amelyek az előtte álló név-

szót kötelező raggal látják el (*vmihez képest, vmire nézve*) részletesebb tárgyalást igényelnek.

Külön fejezetet szenteltünk a birtoklás kifejezőeszközeinek. Egy helyen fejtjük ki a birtokos személyragozást, a birtokos szerkezetet, a birtoklást kifejező léítigét (*nekem van vmim*), az *-é* birtokjelet és a birtokos névmásokat.

Összefoglaló funkcionális fejezetet nyitottunk a hely- és időviszonyok kifejezőeszközeinek. Itt tekintjük át a háromirányúság nyelvtani-logikai rendszerét, a földrajzi nevek helyragozásának néhány fontos szabályát, a *mikor?*, *mettől meddig?*, *mennyi ideig?*, *mióta?* stb. kérdések köré csoportosítható szerkezet- és mondatmin-tákat. Itt olyan – álláspontunk szerint – lényeges információk birtokába jut az olvasó, amelyek csak vékony szállal kapcsolódnak a hagyományos nyelvleíráshoz, és a lexika körébe is utalható jelenségek.

Vizsgáljuk a szöveg kohézióját biztosító elemeket, a szövegalkotói kompetencia kialakításához elengedhetetlen beszédötletlékeket, szólunk a normatív mondat-töredékekről, a mondatátszövődésről. E kérdésekre a korábbi tankönyvek csak mellékesen vagy egyáltalán nem utaltak.

Könyvünk olvasói ingadozással, kétséges jelenséggel is szembesülnek. Meg- emlíjtjük a szemünk láttára zajló nyelvi változásokat, szólunk a normától eltérő ala- kokról (*eszek, dolgozok*), igyekszünk következetesen bemutatni a nyelvi követke- zetlenségeket és a nem kellően tisztázott kérdéseket: így az esetragok rendszere kapcsán utalunk a korlátozott használatú, vonzatkerettel nem rendelkező képzőszerű és többféleképpen azonosítható ragokra (*-kor*, *-nként*, *-stul/-stül* stb.).

7. Nemcsak az anyanyelv állja el a magyartanulás útját, hanem az anyakultúra is. A megkerülhetetlen alaktani, mondattani problémák mellett fokozott figyelmet szentelünk az összeforrottság különböző szintjén álló – és az anyanyelvi beszélő tudatában mozgósításra készen álló – szókapcsolatok, kollokációk, az azonos helyzet- hez kötődő nyelvi megnyilatkozások kérdésének. Ezek a jellegzetességek ugyanis nagymértékben befolyásolják a nyelvelsajátítást.

Egy meghatározott kommunikációs helyzet megoldásához nyelvtani szabályok és szókészleti elemek mozgósítására van szükség. A nyelvi jelenségek ismerete, az ele- mek grammatikailag pontos és sorrendileg is helyes megválasztása azonban nem fel- tétlenül ad értelmes kijelentéseket. A nyelvi formák elsajátítása nehezen képzelhető el szociális információk nélkül. Franciául nem szokás „*gratulálni*” a születésnaphoz, viszont a közönséges *merde* ('széklet') szóval kívánnak egymásnak szerencsét.

Bár nem elhanyagolható a kulturális átfedés a két nyelvközösség között, a ci- vilizációs ismeretek hiánya nap mint nap gondokat okoz a nyelvi kijelentések for- dításánál, értelmezésénél. A szóösszetételek kapcsán hangsúlyozottan utalunk a le- xikai elemek politizálódására (l. *fridzsiderszocializmus* és *csengőfrász*); a

nyelvtanudáson túlmutató, mögöttes kulturális jelentéstartalmak fontosságát többek között a „magyarázom a bizonyítványom” elemzésével szemléltetjük. Gondot fordítunk a különböző korú és társadalmi helyzetű beszélők kommunikációjának kérdésére, jelezzük az üdvözlési, megszólítási formák irracionális sokféleségét (*ketteske, ügyvédnő, viszonthallásra* stb.). E jelenségek úgyszintén a szókészlet körébe utalhatók, ám a sajátos beszédhelyzetekből fakadó normatív és formailag kötött megnyilatkozások, sztereotípiák, a nyelvi közösség kollektív tapasztalatain nyugvó asszociációk, vagy mondjuk így: a kommunikációs szükségszerűség elválaszthatatlanul kötődik a grammatikai megvalósíthatósághoz. A nyelvi rendszer elsajátítása akkulturáció, egy új műveltség felfedezése.

Kassai György szerző kollégám, aki iskolateremtő munkásságával, mindenekelőtt fordításeleméleti, összehasonlító stilisztikai tanulmányaival egyfajta hidat teremtett a befelé forduló (deskriptív) és a külső (szociális) nyelvészet között, hallatlan lendületet adott a kérdéses fejezetek megírásához.

8. A szemináriumi munka során nagy súlyt helyezünk a használatra, a gépies ismétlést megkerülő és autonóm nyelvhasználatot segítő gyakorlatokra. Az első oktatási héttől kezdve eredeti szövegeken, a nyelvi jelenségek, többrétegűségek természetes hordozóin keresztül szemléltetjük a nyelv működési törvényeit, az összefüggéseket, az agglutinálásban rejlő lehetőségeket.

Ahol lehetséges, a szegmentálás során a szerkezetek átláthatóságát, a gazdaságos jelölésmódokat hangsúlyozzuk. A szavak elemzése során fontos szerepet játszanak a történeti előzmények, a nyelvújításra, az erősen motivált magyar szókészletre, az idegen nyelvi hatásokra, a klasszikus vagy európai gyökerű szavakra stb. való rendszeres hivatkozás.

A tőtípusok felismerése, a szótári alapformáknak a szóalakok alapján történő rekonstruálása, a toldalékok funkciójának és sorrendjének meghatározása, az előhangzók, az alakváltozatok és a paradigmásorok elsajátítása, a magyar nyelv számtalan „kvázi-szavának” ismertetése nem választható el a szókincsfejlesztéstől, az artikuláció (nem leküzdhetetlen) nehézségeitől: *a, gy, h* fonémák, a kérdő mondat intonációja stb.

Lényeges azt is tudatosítani, hogy a hagyományos magyar nyelvleírás nem minden esetben transzplantálható. Vannak olyan kategóriák, oppozíciók, terminusok, amelyek nehezen értelmezhetők. Az igei és névszói toldalékmorfémákat, a jelek és ragok teljes rendszerét együttesen szuffixumként ('suffixe') írjuk le. Kontrasztív optikában gyakorlatilag érvényét veszti a vonzat és alaptagja között viszony érzékeltetésére használt 'szemantikai tartalommal rendelkező (szemantikus)' és az azt nélkülöző 'aszemantikus' vonzat megkülönböztetése. Megemlítem azt is, hogy az alaktani és mondattani szempontok keverése egyáltalán nem zavarja hallgatói-

mat; a francia hagyományok szerint az *adverbium* határozót és határozószót egyaránt jelenthet. Az idegen ajkú számára meghatározó szempont annak tisztázása, hogy mi toldalékolható és mi nem, s nemigen érti, miért kerül egy kalap alá a hagyományos igenévcsoport, amelyben a főnévi és melléknévi toldalékolható, a határozói igenév azonban nem.

9. Pár hete rövid felmérést végeztem hallgatóim körében arról, milyenek látják a magyar nyelvet. A visszajelzések szerint a magyar nyelv pazarló, testes, titokzatos és költői.

Pazarló, mert a leghétköznapibb közlemények megvalósításához is túldeterminált struktúrákat használ, a nyelvi kifejezést az idegen ajkú tanuló számára „érték-telen” elemek tarkítják.

Testessé teszik a sűrített és bonyolult nyelvi formák, amelyek ellentétben állnak a francia nyelv analitikus, „karcsú” nyelvi kifejezőeszközökre épülő kifejezés-módjával.

Titokzatos, rejtegeti szándékát, jól értesültségét, nehezen azonosítható, ellipszis alá eső egységeivel, zéró alanyával (*Meghívott vacsorára*), zéró tárgyával (*János meghívott vacsorára – engem ?, téged ?, minket ?, titeket ?*) és a zéró állítmányként megélt *Péter beteg*, *Péter a második* típusú kopulahiányos mondatokkal, a törölt utaló- és kötőszavakkal.

Ugyanakkor költői – amivel a hallgatók a mozgást jelentő, hangutánzó és hangulatfestő igék zavarba ejtő gazdagságára, a páratlan képszerűsége utalnak.

Mit tartanak különösen nehéznek a magyar nyelvtanban? – így hangzott a hallgatóknak szegezett második kérdés. Korántsem a teljesség igényével az alábbi visszatérő problémákat emelném ki a kapott válaszokból:

- a franciában semmihez sem köthető névszói állítmány;
- a toldalékok kapcsolódása és egymáshoz való viszonya;
- a nehezen megjósolható kötőhangok, kényszerhangok;
- az igekötő szerepe, helyzete, megválasztása és hátravetése;
- a bővítmények mondatbeli sorrendje, a nyomatékos szórend;
- a birtoklás kifejezése.

Az idézett felmérés azt igazolja, hogy számos lényeges – mindenekelőtt szintaktikai – kérdés megválaszolásával eddig adósak maradtunk, s hogy ezek nem részesülnek kellő figyelemben az oktatás során.

Mindennapi tapasztalataink némileg kétségessé teszik az itt-ott hangoztatott tételt, mely szerint minél gazdagabb, bonyolultabb valamely nyelv alaktana, annál egyszerűbb a mondattana. A közlési lehetőségek végtelen variabilitása, a laza és

kötött szintagmák kérdése, a beszélő állásfoglalásának felmérése, a szórendformáló tényezők megértetése a legáltalánosabb hibaforrások közé tartozik, és minden bizonnyal a leingoványosabb terület munkánkban.

Nem rendelkezünk a nyelvtani anyag következetes felépítését, a szerkezetek működtetését segítő, a sematikus ismételtetésen túlmutató és a struktúrák kreatív befogadását célzó gyakorlatrendszerekkel. Hasznos információkkal szolgálna számunkra a magyar anyanyelvi beszélők viselkedésmódjának, kommunikációs kultúrájának szervezett feldolgozása. Hiányoznak a mai nyelvhasználatra, a szókészleti egységek működésére vonatkozó megbízható adatok és egy olyan tudományos igényű munka, amely didaktikai szempontok szerint feltárná a lexikai összefüggéseket, a legfontosabb szavak képzett származékait. Az ilyen jellegű hasznos kiadványok terén van mit tanulni a francia alkalmazott nyelvésztől.

10. A magyar nyelvi tények franciaországi közvetítéséhez, feldolgozásához, bemutatásához további elmélyült kontrasztív kutatásokra van szükség. Itt jegyzem meg: a hazai elméleti és gyakorlati szakemberekkel való rendszeresebb együttműködés és információcsere érdekében 2003 decemberében partneregyetemünkkel, a Paris 3 – Sorbonne Nouvelle Egyetemmel közösen konferenciát szervezünk a magyar nyelv elsajátításáról.

IRODALOM

KESZLER Borbála (szerk.) (2000): *Magyar Grammatika*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó
É. KISS Katalin – KIEFER Ferenc – SIPTÁR Péter (1998): *Új Magyar nyelvtan*. Budapest, Osiris